ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A43007818
Lietas arhīva Nr. A43-0012-20/18
ECLI:LV:ADAT:2020:0407.A43007818.13.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 7.aprīlī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja Anita Šteinberga,
tiesneses Sanita Kanenberga un Indra Meldere,

piedaloties pieteicējas AS „Conexus Baltic Grid" pārstāvjiem /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas pārstāvjiem /pers. I/, /pers. J/, /pers. K/ un /pers. L/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz AS „Conexus Baltic Grid" pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru dabasgāzes pakalpojuma tarifos iekļautu 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkstošus MWh.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja AS „Conexus Baltic Grid" 2017.gada 22.decembrī iesniedza Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā (turpmāk – regulators) iesniegumu Nr.01-7/1393 par dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifu projekta (turpmāk – tarifu projekts) izskatīšanu un apstiprināšanu.

Regulators ar 2018.gada 31.janvāra vēstuli Nr. 1-2.87/333, 2018.gada 13.marta vēstuli Nr. 2-2.87/793, 2018.gada 13.aprīļa vēstuli Nr. 2-2.87/1147 un 2018.gada 16.maija vēstuli Nr.2-2.87/1640 pieprasīja pieteicējai iesniegt tarifu projekta izvērtēšanai nepieciešamo papildu informāciju un veikt precizējumus tarifu projektā.

[2] Ar regulatora padomes 2018.gada 18.jūnija lēmumu Nr.69 „Par akciju sabiedrības „Conexus Baltic Grid" dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifiem" (turpmāk – lēmums Nr.69) apstiprināti pieteicējas dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifi atbilstoši pieteicējas iesniegtā tarifu projekta precizētajai (galīgajai) redakcijai.

Lēmums pamatots ar turpmāk minēto.

[2.1] Tarifu projekts aprēķināts, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 13.jūlija regulas Nr.715/2009 par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes pārvades tīkliem un par regulas Nr.1775/2005 atcelšanu (turpmāk – regula Nr.715/2009) 13.panta 1.punktu, kas paredz dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifus noteikt atsevišķi katram dabasgāzes pārvades sistēmas ieejas punktam un izejas punktam.

[2.2] Saskaņā ar regulatora 2016.gada 28.novembra lēmuma Nr.1/29 „Dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifu aprēķināšanas metodika" (turpmāk – Metodika) 34.punktu un likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 20.pantu pieteicējas dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifi aprēķināti, pamatojoties uz nepieciešamajiem ieņēmumiem no dabasgāzes pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas pakalpojuma, kuriem jāsedz tehnoloģiski un ekonomiski pamatotas izmaksas, kas nepieciešamas jaudas rezervēšanas pakalpojuma efektīvai sniegšanai, nodrošinot sabiedriskā pakalpojuma rentabilitāti.

[2.3] Ievērojot Metodikas 11.punktu, pārbaudīts, vai dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma nodrošināšanas izmaksu aprēķins ir ekonomiski pamatots.

Konstatēts, ka 2017.gada jūlijā AS „Conexus Baltic Grid" organizēja izsoli par dabasgāzes pieejamības nodrošināšanu dabasgāzes pārvades sistēmas ieejas punktā pārvades sistēmas starpsavienojumā ar Inčukalna pazemes gāzes krātuvi 2017.-2018.gadā (turpmāk – izsole).

Secināts, ka ekspluatācijas izmaksas, salīdzinot ar spēkā esošajām dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifu aprēķinā iekļautajām ekspluatācijas izmaksām, ir palielinājušās saistībā ar dabasgāzes pārvades sistēmas uzturēšanas

izmaksu pieaugumu un 2017.gadā rīkoto izsoli par dabasgāzes nodrošināšanu pārvades sistēmas starpsavienojumā ar krātuvi uz 2018.gada 1.martu. Tarifu pārskata ciklā ir iekļauta puse no Metodikas 74.^{1}punktā norādītajām atgūstamajām izsoles izmaksām. Izmaksas ir aprēķinātas tādā apmērā, lai nodrošinātu nepārtrauktu un drošu dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma sniegšanu un nodrošinātu dabasgāzes izņemšanas apjomu no krātuves atbilstoši lietotāju pieprasījumam.

[3] 2018.gada 20.jūlijā Administratīvajā apgabaltiesā saņemts pieteicējas pieteikums, kurā lūgts: 1) atcelt lēmumu Nr.69 daļā, ar kuru apstiprināta tarifu projekta noslēdzošā versija, neiekļaujot 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkstošus MWh (300 milj. m^3); 2) uzlikt pienākumu regulatoram izdot jaunu administratīvo aktu, paredzot dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifos iekļaut arī 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkstošus MWh (300 milj. m^3). Pieteikums pamatots ar turpmāk minētiem argumentiem.

[3.1] Enerģētikas likuma 6.panta pirmā daļa, 15.panta sestā daļa, 112.pants un Eiropas Savienības tiesību akti uzliek sistēmas operatoram pienākumu nodrošināt sistēmas lietotājiem maksimālo tehniskās jaudas pieejamību, kas tehnoloģiski ir tieši atkarīga no krātuvē esošās aktīvās dabasgāzes daudzuma atlikuma.

Izsoles rezultātā tika nodrošināts krātuvē nepieciešamais aktīvās dabasgāzes daudzums, kas garantē pārvades sistēmas operatora spēju nodrošināt kvalitatīvu un stabilu tā pienākumu izpildi arī augsta pārvades sistēmas pakalpojuma pieprasījuma gadījumā. Ņemot vērā, ka izsoles rīkošana dabasgāzes pieejamības nodrošināšanai bija ekonomiski pamatota, pieteicēja tās izmaksas pamatoti pilnā apmērā iekļāva tarifu projektā. Izsoles rīkošana par dabasgāzes pieejamības nodrošināšanu bija priekšnoteikums, lai pieteicējs kā sistēmas operators par pamatotām izmaksām nodrošinātu pilnvērtīgu pārvades sistēmas pakalpojumu 2017./2018.gada apkures sezonā.

[3.2] Lēmumā norādīts, ka pieteicējas ekspluatācijas izmaksas, salīdzinot ar spēkā esošajā tarifu aprēķinā iekļautajām izmaksām, ir palielinājušās, t.sk., saistībā ar izsoli. Tomēr vienlaikus secināts, ka tarifu pārskata ciklā ir iekļaujamas vienīgi Metodikas 74.^{1}punktā norādītās atgūstamās izsoles izmaksas (puse no izmaksām). Attiecīgi atlikušajā daļā izsoles izmaksas tarifu aprēķinā nav iekļautas.

Lēmums daļā, kas neparedz visu izsoles faktisko izmaksu iekļaušanu tarifu aprēķinā, nav pamatots un ir atceļams.

[3.3] Metodika redakcijā, kas bija spēkā 2017.gada jūlijā un 2017.gada 22.decembrī – laikā, kad pieteicēja organizēja izsoli un iesniedza regulatoram tarifu projektu, neparedzēja ierobežojumus tehnoloģiski un ekonomiski pamatotu izmaksu iekļaušanai tarifos.

[3.4] No Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumu Nr.312 „Enerģijas lietotāju apgādes un kurināmā pārdošanas kārtība izsludinātas enerģētiskā krīzes laikā un valsts apdraudējuma gadījumā" (turpmāk – noteikumi Nr.312) 12.^{1} punkta formulējuma „krātuvē atrodas aktīvās dabasgāzes daudzums, kas nav mazāks par 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3) un ir paredzēts Latvijas dabasgāzes apgādes nodrošināšanai" izriet, ka krātuvē esošais aktīvās dabasgāzes daudzums var būt arī lielāks. Tādējādi, ja sistēmas operators pamato, ka aktīvās dabasgāzes daudzumam ir jābūt lielākam nekā 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3), lai maksimālo aktīvās dabasgāzes daudzumu izņemšanas sezonas laikā nodrošinātu nepieciešamo jaudu dabasgāzes izņemšanai no krātuves, arī attiecināmajām izmaksām saskaņā ar noteikumu 12.^{2}punktu būtu jābūt atbilstošām.

Attiecīgi lēmums, kas tarifu aprēķinā neparedz iekļaut visas attiecināmās izmaksas par objektīvi nepieciešamu aktīvās dabasgāzes glabāšanu krātuvē, neatbilst Enerģētikas likuma regulējumam.

[4] Rakstveida paskaidrojumos par pieteikumu regulators norāda, ka uzskata pieteikumu par nepamatotu, pamatojoties uz turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] No likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta un 20.panta pirmās daļas, kā arī Metodikas 66.1.apakšpunkta izriet, ka, izstrādājot tarifu projektu, pieteicējai tarifu projektā jāietver izmaksas, kuras tai radīsies tarifu piemērošanas periodā. Ja tarifu piemērošanas periodā sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam rodas tādas papildu izmaksas, kuras nav iespējams segt ar spēkā esošajiem tarifiem, tad tam ir tiesības, atsevišķos gadījumos arī pienākums, iesniegt jaunu tarifu projektu.

[4.2] Izmaksas, kas saistītas ar pieteicējai Enerģētikas likumā un Eiropas Savienības līmeņa tiesību aktos noteikto pienākumu izpildi 2017.gadā, būtu jāvērtē kopsakarā ar regulatora 2017.gada 30.maija lēmumu Nr.54 (turpmāk – lēmums Nr.54), proti, iepriekšējā tarifu pārskata ciklā.

Jāņem vērā, ka ar lēmumu Nr.54 apstiprinātie tarifi stājās spēkā 2017.gada 1.jūlijā, savukārt 2017.gada 4.jūlijā pieteicēja izsludināja izsoli. Ja pieteicējai savu pienākumu izpildei bija nepieciešams rīkot izsoli, tad izsoles prognozētās izmaksas bija iespējams iekļaut, precizējot pieteicējas 2016.gada 22.decembra tarifu projektu līdz pat 2017.gada 30.maijam.

Tādējādi, saņemot pieteicējas 2017.gada 21.decembra tarifu projektu un izvērtējot to atbilstoši metodikai, regulators pamatoti secināja, ka 2017.gada izsoles izmaksas nav pamata iekļaut kopējās tarifus veidojošās izmaksās, jo šādu izmaksu iekļaušanu nākamā tarifu pārskata cikla izmaksās metodika neparedz. Līdz ar to, lai izsoles izmaksas iekļautu to tarifu aprēķinā, kurus plānots piemērot 2018./2019.gadā, bija nepieciešami metodikas grozījumi, iekļaujot tajā tiesību normas, kas pieļauj iepriekšējā tarifu periodā radušos izmaksu atgūšanu nākamajā tarifu pārskata ciklā.

[4.3] Ievērojot to, ka noteikumu Nr.312 12.^{1}punktā ietvertā regulējuma un pieteicējas izsoles mērķis ir līdzīgs (nodrošināt tādu dabasgāzes daudzumu krātuvē, lai dabasgāzes sistēmas operatoram būtu iespējams nodrošināt dabasgāzes

apgādi apstākļos, kad ir neparedzēti liels dabasgāzes pieprasījums un ir nepieciešama noteikta dabasgāzes izņemšanas jauda starpsavienojumā ar krātuvi, tādējādi izvairoties no potenciālās tehniskās krīzes situācijas), regulators uzskatīja par lietderīgu veikt grozījumus metodikā, paredzot tajā regulējumu, kas būtu salāgots ar noteikumos Nr.312 ietverto.

Grozījumu veikšana metodikā (74.[1] punkts), saskaņā ar kuriem izmaksas, kas saistītas ar dabasgāzes nodrošināšanu pārvades sistēmas starpsavienojumā ar krātuvi uz 2018.gada 1.martu, ievērojot pieteicējas 2017.gadā rīkoto izsoli, un kas atbilst dabasgāzes daudzumam 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3), atgūstamas 2018./2019.gada un 2019./2020.gada tarifu pārskata ciklā, ir vērtējama pieteicējai par labu. Bez šādu grozījumu veikšanas regulatoram nebūtu tiesiska pamata lemt par 2017.gadā rīkotās izsoles izmaksu iekļaušanu tarifos.

[4.4] Tarifu projekta izvērtēšanas procesa ietvaros pēc minēto grozījumu veikšanas Metodikā pieteicēja vairākkārt iesniedza regulatoram apstiprināšanai precizētu Tarifu projektu, kas tika aprēķināts atbilstoši spēkā esošajai Metodikas redakcijai, proti, iekļaujot tajā tikai tādas 2017.gadā rīkotās izsoles izmaksas, kas atbilst Metodikas 74. [1] punktam, lūdzot to izvērtēt un apstiprināt.

[4.5] Regulators nav tiesīgs patstāvīgi grozīt sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja iesniegto tarifu projektu, bet tam ir tiesības tarifu projektu apstiprināt vai noraidīt. Līdz ar to pieteicējas lūgums apstiprināt tarifu projektu daļā nav tiesiski iespējams. To apstiprina likuma ,,Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta otrā daļa. Konkrētajā gadījumā pieteicēja, ievērojot regulatora pamatojumu, ir labprātīgi precizējusi tarifu projektu, izslēdzot no tā izsoles izmaksu daļu, un atbalstījusi lēmuma projektu.

Ievērojot to, ka tarifu projekts ir aprēķināts pareizi un aprēķinu projektā ietvertās izmaksas ir pamatotas, regulatoram nebija tiesiska pamata pieņemt nelabvēlīgu lēmumu, noraidot tarifu projektu.

Regulators pēc savas iniciatīvas nav tiesīgs pieņemt tādu tarifu apstiprināšanu, kurus pieteicēja nav lūgusi apstiprināt un kuriem būtu vēl labvēlīgāka ietekme un pieteicējas darbību.

[5] 2018.gada 21.decembrī Administratīvajā apgabaltiesā saņemts pieteicējas pieteikuma precizējums, kurā norādīts, ka pieteikumā norādītā prasījuma mērķis ir panākt pieteicējam tādu labvēlīgu tiesisku situāciju, kad visas izsoles faktiskās izmaksas tiek iekļautas dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifos, tādēļ pieteikums tiek precizēts. Pieteicējs lūdz: 1) atcelt lēmumu daļā, ar kuru apstiprināti pieteicējas dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifi, tajos neiekļaujot 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3); 2) uzlikt regulatoram pienākumu izdot administratīvo aktu, paredzot pieteicējas 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksu 3 236 268,49 *euro* atgūšanu, kas atbilst izsolītajam, bet izmaksās neatzītajam dabasgāzes daudzumam 4 325 056 MWh, iekļaujot tās nākamajā dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu pārskata ciklā, kuram pieteicēja iesniedz tarifu projektu.

2020.gada 16.janvārī saņemts pieteicējas pieteikuma precizējums, kurā pieteicēja lūdz: 1) atzīt lēmumu par prettiesisku; 2) uzlikt regulatoram pienākumu izdot labvēlīgāku administratīvo aktu, kas paredz pieteicējas 2017.gada jūlijā rīkotās izsoles izmaksu atgūšanu 3 236 268,48 *euro* apmērā, kas atbilst izsolītajam, bet izmaksās neatzītajam dabasgāzes daudzumam 4 325 056 MWh, paredzot to atgūšanu pēc tiesas sprieduma spēkā stāšanās nākamajā dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojumu regulatīvajā periodā, iekļaujot šīs izmaksas pieteicējas atļautajos ieņēmumos.

[6] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 17.maija lēmumu nolemts: 1) izbeigt tiesvedību daļā par lēmuma Nr.69 atcelšanu daļā, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā; 2) atstāt bez izskatīšanas pieteikumu daļā par pienākumu uzlikšanu regulatoram izdot labvēlīgu administratīvo aktu, jo pieteicēja nav ievērojusi lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[7] Ar Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019.gada 19.jūlija lēmumu Administratīvās apgabaltiesas 2019.gada 17.maija lēmums atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai.

[7.1] Senāts atzina, ka pieteicējas prasījums ir par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru dabasgāzes pakalpojuma tarifos iekļautu 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkstošus MWh.

Tiesa nepamatoti konstatējusi, ka ir divi prasījumi – pārsūdzētā lēmuma atcelšana daļā un labvēlīga administratīvā akta izdošana. Atteikums tarifos iekļaut pieteicējas norādītās izmaksas apstiprina ārpustiesas izskatīšanas kārtības ievērošanu, bet nemaina to, ka izskatāmais prasījums ir par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu. Pieteicēja savas intereses var sasniegt nevis ar atteikuma atcelšanu, bet ar labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu.

[7.2] Senāts konstatēja, ka pieteicēja 2017.gada 22.decembrī iestādē iesniegtajā tarifu projektā bija iekļāvusi visas 2017.gadā rīkotās izsoles izmaksas. Tādējādi secināms, ka pieteicēja iestādē iesniegtajā tarifu projektā bija izteikusi vēlmi iekļaut norādītās izmaksas, un tieši šo izmaksu iekļaušanu tarifos pieteicēja arī norāda pieteikumā tiesai.

Turklāt 2017.gada 22.decembra tarifu projekta kopsavilkuma saturs norāda, ka tieši 2017.gada rīkotās izsoles izmaksu esība ir galvenais iemesls, kādēļ pieteicēja principā uzskatīja par nepieciešamu iesniegt pieteikumu par iepriekš apstiprināto pārvades tarifu pārskatīšanu. Tarifu projekta kopsavilkumā tiek norādīts, ka 2017.gada 1.jūlijā stājās spēkā jauni regulatora apstiprinātie pārvades tarifi, kuri tika izstrādāti atbilstoši ar regulatora 2016.gada 28.novembra lēmumu Nr.1/29 apstiprinātajai metodikai. Savukārt šajos tarifos nav ņemtas vērā izmaksas, kas radušās, izpildot Eiropas Savienības un nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās pārvades sistēmas operatora atbildības prasības par pārvades sistēmas

viengabalainību, drošu, efektīvu un ilgtspējīgu darbību, maksimālu tehnisko jaudu pieejamību un kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu pārvades sistēmas lietotāju pieprasītajā apjomā. Izpildot tiesību normu prasības, 2017.gadā tika organizēta izsole, kuras rezultātā tika iesūknēts gāzes apjoms 7485 tūkstoši MWh. Kopējo izsoles izmaksu segšana 8,5 miljonu *euro* apmērā ir būtiskākais iemesls pārvades sistēmas operatora tarifu pārskatīšanai.

Ņemot vērā, ka procesa uzsākšana iestādē galvenokārt ir saistīta tieši ar izsoles izmaksu segšanu, tad nav šaubu, ka regulators pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas ietvaros galvenokārt vērtēja tieši šo izdevumu pozīciju.

Regulators visus pieteicējas iesniegumus ir vērtējis viena procesa ietvaros. Pārsūdzētā lēmuma 7.punktā tiek norādīts, ka 2018.gada 26.janvārī regulators ir organizējis uzklausīšanas sanāksmi par iesniegto tarifu projektu, kurā piedalījās nozīmīgākie tirgus dalībnieki. Tādējādi visu izsoles izmaksu iekļaušana tarifu aprēķinā tika izskatīta pilnīgā procesā, proti, tā apspriešana un izvērtēšana notika, ievērojot procesuālo kārtību, kāda tiesību normās ir paredzēta tarifu projektu izvērtēšanai.

Regulators 2018.gada 13.marta vēstulē Nr. 2-2.87/793 pieteicējai norāda, ka izsoles izmaksas ir izslēdzamas no tarifu aprēķina. Senāta vērtējumā, regulatora 2018.gada 13.marta vēstulē Nr. 2-2.87/793 izteiktais prasījums veikt tarifu pārrēķinu, izslēdzot no tarifu aprēķina izsoles izmaksas, nav uzaicinājums uz diskusiju vai viedokļa paušanu, bet gan rīkojums pieteicējai veikt noteiktas darbības. Regulatora vēstules saturs pārliecinoši norāda, ka regulators, pamatojoties ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta otro daļu, uzdeva pieteicējai izmainīt tarifu projektu, ievērojot regulatora norādes.

[7.3] Likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta otrā daļa piešķir tiesības regulatoram uzdot pieteicējai veikt tarifu projekta pārrēķinu, tomēr šādas tiesības regulators var izmantot vienīgi tad, ja tas konstatē, ka tarifs ir aprēķināts nepareizi vai tarifu aprēķina projektā minētās tarifu veidojošās izmaksas ir nepamatotas. Līdz ar to likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.panta otrās daļas piemērošana ir pieļaujama vienīgi pēc tarifu projekta izvērtējuma un noteiktu faktu konstatēšanas. Savukārt tas nozīmē, ka iestāde pilnvērtīgi veic prasījuma izvērtējumu, pirms uzdod no tarifu projekta izslēgt noteikta veida izmaksas. Situācijā, kad regulators uzskata, ka izmaksas ir izslēdzamas no tarifu projekta un iesniedzējs izpilda regulatora prasības, tam ir arī jāpamato savs viedoklis. Tam, ka iestādes viedoklis ir ietverts vēstulē, kas sniegta procesa izskatīšanas gaitā, nav izšķirošas nozīmes, vērtējot to, vai prasījumam ir ievērota ārpustiesas izskatīšanas kārtība. Nav piešķirama izšķiroša nozīme tieši tam, kādā veidā iestāde ir izskatījusi pieteicējas prasījumu. Būtiski ir tas, ka iestādei bija iespējas jau pirms prasījuma celšanas tiesā izskatīt prasījumu pēc būtības.

Līdz ar to, ja pieteicēja pēc regulatora norādēm izslēdz no aprēķina noteiktas izdevumu pozīcijas, nav pamata pieņemt, ka pieteicēja nav ievērojusi lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[8] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvji pieteikumu uzturēja. Regulatoru pārstāvji pieteikumu neatzina un lūdza to noraidīt.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus un noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, apgabaltiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[10] Ar lēmumu Nr.69 apstiprināti pieteicējas dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifi atbilstoši pieteicējas iesniegtā tarifu projekta precizētajai (galīgajai) redakcijai. Regulators atzina, ka atbilstoši Metodikas 74.[1]punktam izmaksas, kas saistītas ar dabasgāzes nodrošināšanu pārvades sistēmas starpsavienojumā ar krātuvi uz 2018.gada 1.martu, ievērojot sistēmas operatora 2017.gadā rīkoto izsoli, kas atbilst dabasgāzes daudzumam 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3), ir atgūstamas 2018./2019.gada un 2019./2020.gada tarifu pārskata ciklā. Atbilstoši Metodikas 11.punktam dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma nodrošināšanas izmaksu aprēķins atzīts par ekonomiski pamatotu attiecībā par ekspluatācijas izmaksu palielinājumu saistībā ar 2017.gadā rīkoto izsoli, un tarifu pārskata ciklā tika iekļauta puse no Metodikas 74.[1]punktā norādītajām atgūstamajām izsoles izmaksām. Atzīts, ka attiecīgās izmaksas ir aprēķinātas tādā apmērā, lai nodrošinātu nepārtrauktu un drošu dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma sniegšanu un nodrošinātu dabasgāzes izņemšanas apjomu no krātuves atbilstoši lietotāju pieprasījumam.

Pieteicēja tiesā iesniegtajā pieteikumā pauž viedokli, ka ar lēmumu dabasgāzes pakalpojuma tarifos nepamatoti netika iekļautas 2017.gada izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkstošus MWh (300 milj. m^3).

[11] Pieteicēja 2020.gada 16.janvāra paskaidrojumos norāda, ka precizē pieteikuma priekšmetu. Ņemot vērā, ka ar regulatora padomes 2019.gada 25.aprīļa lēmumu Nr.84 dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojuma tarifi, kas noteikti ar lēmumu Nr.69, ir atcelti un tiek piemēroti ar regulatora 2019.gada 27.novembra lēmumu Nr.171 noteiktie tarifi, pieteicēja norāda, ka lēmums Nr.69 ir zaudējis spēku un tiesa vairs nevar lemt par tā atcelšanu. Līdz ar to pieteicēja lūdz lēmumu Nr.69 atzīt par prettiesisku un izdot labvēlīgāku administratīvo aktu, kas paredz pieteicējas 2017.gada jūlijā rīkotās izsoles izmaksu atgūšanu 3 236 268,48 *euro* apmērā, kas atbilst izsolītajam, bet izmaksās neatzītajam dabasgāzes daudzumam 4 325 056 MWh, paredzot to atgūšanu pēc tiesas sprieduma spēkā stāšanās nākamajā dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojumu regulatīvajā periodā, iekļaujot šīs izmaksas pieteicējas atļautajos ieņēmumos.

Senāts šajā lietā jau ir atzinis, ka izskatāmajā lietā nav konstatējami divi prasījumi – par pārsūdzētā lēmuma atcelšana

daļā un labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Pieteicējas prasījums ir par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru dabasgāzes pakalpojuma tarifos iekļautu 2017.gada jūlijā organizētās izsoles izmaksas par krātuvē nodrošināto dabasgāzes daudzumu, kas pārsniedz 3160 tūkstošus MWh.

Attiecīgi tiesai nav pamata arī lemt par lēmuma Nr.69 prettiesiskuma konstatēšanu, bet ir jāvērtē prasījums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu.

[12] 2017.gada 22.decembra tarifu projekta kopsavilkuma saturs norāda, ka galvenais iemesls, kādēļ pieteicēja principā uzskatīja par nepieciešamu iesniegt pieteikumu par iepriekš apstiprināto pārvades tarifu pārskatīšanu, ir 2017.gada rīkotās izsoles izmaksu esība. Tarifu projekta kopsavilkumā tiek norādīts, ka 2017.gada 1.jūlijā stājās spēkā jauni regulatora apstiprinātie pārvades tarifi, kuri tika izstrādāti atbilstoši Metodikai. Šajos tarifos nav ņemtas vērā izmaksas, kas radušās, izpildot Eiropas Savienības un nacionālajos normatīvajos aktos noteiktās pārvades sistēmas operatora atbildības prasības par pārvades sistēmas viengabalainību, drošu, efektīvu un ilgtspējīgu darbību, maksimālu tehnisko jaudu pieejamību un kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu pārvades sistēmas lietotāju pieprasītajā apjomā. Izpildot tiesību normu prasības, 2017.gadā tika organizēta izsole, kuras rezultātā tika iesūknēts gāzes apjoms 7485 tūkstoši MWh. Kopējo izsoles izmaksu segšana 8,5 miljonu *euro* apmērā ir būtiskākais iemesls pārvades sistēmas operatora tarifu pārskatīšanai.

[13] Lietā faktiski nav strīda, ka ekspluatācijas izmaksu palielinājums saistībā ar 2017.gadā rīkoto izsoli ir attiecināms uz iepriekšējo tarifa pārskata ciklu. Tarifu projektu 2017./2018.gada tarifu pārskata ciklam pieteicēja iesniedza regulatoram apstiprināšanai 2016.gada 22.decembrī, regulators tos apstiprināja ar 2017.gada 30.maija lēmumu Nr.54, tie stājās spēkā no 2017.gada 1.jūlija.

Likuma ,,Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 19.pants noteic, ka sabiedrisko pakalpojumu tarifus regulējamās nozarēs sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji aprēķina saskaņā ar noteikto tarifu aprēķināšanas metodiku un pēc savas iniciatīvas vai regulatora pieprasījuma iesniedz regulatoram aprēķināto tarifu projektus kopā ar tarifu aprēķina projektā minēto tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu (pirmā daļa). Regulators izvērtē sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja iesniegto noteiktā kārtībā aprēķināto tarifu projektu un tarifu aprēķina projektā minēto tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu 90 dienu laikā pēc tā saņemšanas. Ja regulators konstatē, ka tarifu projekts ir aprēķināts nepareizi vai tarifu aprēķina projektā minētās tarifus veidojošās izmaksas ir nepamatotas, regulators 10 darbdienu laikā var uzdot sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam veikt tarifu projekta pārrēķinu vai noraidīt tarifu projektu (otrā daļa).

Minētā likuma 20.pants noteic, ka tarifi nosakāmi tādā apmērā, lai lietotāju izdarītie tarifu maksājumi segtu ekonomiski pamatotas sabiedrisko pakalpojumu izmaksas un nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu rentabilitāti, ja nozares speciālie likumi neparedz citus tarifu noteikšanas principus. Ja mainās tarifus ietekmējošie faktori, piemēram, rentabilitāte, regulators var ierosināt tarifu pārskatīšanu un pieprasīt, lai sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs noteiktā termiņā iesniedz aprēķināto tarifu projektu kopā ar tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu.

Metodikas 66.1.apakšpunkts paredz, ka sistēmas operators līdz katra gada 1.februārim iesniedz regulatoram izvērtēšanai tarifu projektu un tiem atbilstošās izmaksas 12 mēnešu periodam, sākot no dienas, kad plānots uzsākt piemērot aprēķinātos tarifus, kopā ar minēto izmaksu pamatojumu.

No minētajām tiesību normām izriet pamatprincips, ka tarifu projektā iekļaujamas nākamajā 12 mēnešu periodā paredzamās izmaksas. Ar tarifiem tiek segtas tās sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja izmaksas, kuras vēl tikai radīsies tarifu pārskata ciklā. Tas nozīmē, ka, iesniedzot tarifu projektu, sabiedriskā pakalpojuma sniedzējam ir jāplāno un jāprognozē nākotnē sagaidāmās izmaksas.

Arī Senāts vairākkārt ir atzinis, ka likums skaidri paredz, ka tarifu aprēķins tiek balstīts uz prognozētajām izmaksām. Nepareizi noteikts sniegtā pakalpojuma apjoms un iespējami nepamatota samaksas pieprasīšana ir risināma atsevišķi. Savukārt tarifu noteikšanā ir būtiski, kāds ir prognozētais izmaksu apjoms, sadalot to uz atbilstošu prognozēto sniedzamā pakalpojuma apjomu (*sk. Senāta 2016.gada 28.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-252/2-16 11.punktu*). Regulatora funkcija nav pārbaudīt visas iepriekš radušās izmaksas līdz katram konkrētam čekam. Regulatora funkcija ir pārbaudīt tarifa pamatotību tādā ziņā, kā to noteic likums – proti, tam ir jāredz, vai tarifā iekļautās izmaksas ir tādas, kuras nepieciešamas pakalpojuma sniegšanai, un ar ko ir pamatota to iekļaušana tarifa aprēķinā noteiktā apjomā. Tas ne vienmēr prasa attaisnojuma dokumentu pārbaudi. Pamats pārliecināties par paredzamo izdevumu apmēru un patiesumu var būt aprēķins saistībā ar noslēgtiem līgumiem un attiecīgie līgumi (piemēram, pakalpojuma sniedzēja noslēgtie darba līgumi, pakalpojumu līgumi). Turklāt jāņem vērā, ka tarifi tiek noteikti uz nākotnes laikposmu, pamatojoties uz izmaksu prognozi, respektīvi, regulatoram ir jāpārbauda paredzamās izmaksas. Savukārt attaisnojuma dokumenti apliecina jau notikušus darījumus un maksājumus iepriekšējā laikposmā, ar kuru tikai tiek salīdzināta prognoze. Tas pats par sevi norāda, ka attaisnojuma dokumenti (pat salīdzināšanas un izmaksu patiesuma pārbaudes labad) vispār var arī nebūt, ja nākamajā laikposmā prognozētās izmaksas veidojas atšķirīgi (*sk. Senāta 2017.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-49/2017 11.punktu*).

Apgabaltiesa piekrīt regulatora apsvērumiem par attiecīgā regulējuma mērķi – no vienas puses tas mudina sabiedrisko pakalpojumu sniedzējus plānot savas izmaksas un savā darbībā pieturēties pie apstiprinātā tarifu projekta, no otras puses tas nodrošina lietotāju likumisko interešu aizsardzību, jo nodrošina, ka lietotāju veiktie maksājumi saskaņā ar tarifiem sedz visas sabiedriskā pakalpojuma izmaksas un neveidojas parāds, kas lietotājiem būtu jāsedz nākamajos tarifu pārskata ciklos.

[14] Vienlaikus minētais princips nav absolūts, jo atsevišķos izņēmuma gadījumos Metodika pieļauj veikt izmaksu korekciju, ņemot vērā iepriekšējā tarifu pārskata ciklā notikušo.

2017.gada 22.decembra iesnieguma brīdī gadījumus, kad nākamā tarifu pārskata cikla plānotās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas tiek koriģētas, paredzēja Metodikas 36.punkts:

36.1. ja faktiskais pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas apjoms ir mazāks par plānoto pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas apjomu vai faktiskā pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas struktūra atšķiras no plānotās pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas struktūras, sistēmas operators negūto nepieciešamo ieņēmumu daļu, kas pārsniedz ieņēmumu pieļaujamo novirzi, iekļauj nākamā tarifu pārskata cikla plānotajās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksās. Vienā tarifu pārskata ciklā atgūstamie negūtie nepieciešamie ieņēmumi nepārsniedz 10% no nākamā tarifu pārskata cikla kopējām plānotajām jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksām, kas noteiktas šīs metodikas 35.punktā noteiktajā kārtībā;

36.2. ja faktiskais pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas apjoms ir lielāks par plānoto pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas apjomu vai faktiskā pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas struktūra atšķiras no plānotās pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas struktūras, sistēmas operators par papildu ieņēmumu daļu, kas pārsniedz ieņēmumu pieļaujamo novirzi, samazina nākamā tarifu pārskata cikla jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas.

Jau pēc minētā iesnieguma saņemšanas, bet pirms lēmuma pieņemšanas regulators apzināja citas situācijas, kad koriģēšana ir pieļaujama.

Ar regulatora padomes 2018.gada 8.marta lēmumu Nr.1/5 (*stājās spēkā 13.martā*) Metodikā tika veikti grozījumi, 35.punktā paredzot tos gadījumus, kad nākamā tarifu pārskata cikla plānotās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas tiek koriģētas:

35.1. ja faktiskie pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas ieņēmumi ir mazāki par apstiprinātajā tarifā plānotajiem nepieciešamajiem ieņēmumiem, sistēmas operators negūtos nepieciešamos ieņēmumus iekļauj nākamā tarifu pārskata cikla plānotajās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksās. Atgūstamie negūtie nepieciešamie ieņēmumi nepārsniedz 10% no apstiprinātajā tarifā plānotajiem jaudas rezervēšanas pakalpojuma nepieciešamajiem ieņēmumiem (norma pēc būtības identiska iepriekšējam 36.1.apakšpunkta regulējumam);

35.2. ja faktiskie pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas ieņēmumi ir lielāki par plānotajiem pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas ieņēmumiem, sistēmas operators par papildu gūto ieņēmumu daļu samazina nākamā tarifu pārskata cikla jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas (norma pēc būtības identiska iepriekšējam 36.2.apakšpunkta regulējumam);

35.3. ja iepriekšējā tarifu pārskata cikla kopējās faktiskās pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas ir mazākas par apstiprinātajām jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksām (turpmāk - izmaksu ietaupījums), sistēmas operators pamato faktisko izmaksu atšķirību. Nākamā tarifu pārskata ciklā uz sistēmas lietotājiem attiecināmās plānotās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas samazina par izmaksu ietaupījumu. Ja izmaksu ietaupījums veidojas darbības efektivitātes uzlabošanas rezultātā, sistēmas operators nākamā tarifu pārskata ciklā uz sistēmas lietotājiem attiecināmās plānotās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksas samazina 50% apmērā no izmaksu ietaupījuma;

35.4. ja iepriekšējā tarifu pārskata ciklā ārējo *normatīvo aktu izmaiņu vai ārkārtas situāciju novēršanas dēļ* radušās *neparedzētas izmaksas* ir pamatotas un ciktāl tās nav atgūstamas citādi, nākamā tarifu pārskata cikla plānotajās jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksās tās iekļauj faktiskā apmērā.

Savukārt ar regulatora padomes 2018.gada 11.jūnija lēmumu Nr.1/12 (*stājās spēkā 14.jūnijā)* Metodika tika papildināta ar 74.[1] punktu, kas paredz, ka izmaksas, kas saistītas ar dabasgāzes nodrošināšanu pārvades sistēmas starpsavienojumā ar Inčukalna pazemes gāzes krātuvi uz 2018.gada 1.martu, ievērojot sistēmas operatora 2017.gadā rīkoto izsoli, un kas atbilst dabasgāzes daudzumam 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3), atgūstamas 2018./2019.gada un 2019./2020.gada tarifu pārskata ciklā.

Ievērojot minēto, nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka pirms grozījumu izdarīšanas Metodika vispār neparedzēja ierobežojumus izmaksu atgūšanai nākamajos taksācijas periodos. Kā jau tika norādīts, tarifu noteikšanas vispārējais princips ir tarifu aprēķina veidošana atbilstoši prognozētajām izmaksām, savukārt izmaksu korekcijas gadījumi ir izņēmums no šā vispārējā principa un kā tādi ir interpretējami šauri (*sk., piemēram Satversmes tiesas 2011.gada 13.decembra lēmuma lietā Nr.2011-15-01 9.5.punktu*).

Lai arī pieteicēja plaši argumentē, kādēļ Metodikas jaunais regulējums būtu piemērojams arī konkrētajā gadījumā, apgabaltiesa konstatē, ka regulators faktiski ir atzinis, ka gan Metodikas 35.4.apakšpunkta, gan 74.[1]punkta nosacījumi ir piemērojami arī attiecībā uz pieteicējas iesniegumu, lai arī tas iesniegts 2017.gadā. Taču lietā ir strīds, vai minētās tiesību normas var būt pamats pieteicējas prasītā labvēlīgā administratīvā akta izdošanai, citastarp, ņemot vērā pieteicējas argumentu par Metodikas 74.[1] punkta neatbilstību augstāka juridiskā spēku tiesību normām – Enerģētikas likuma 6.panta pirmajai daļai, 15.panta sestajai daļai un 112.pantam, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr.715/2009 (2009.gada 13.jūlijs) par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes pārvades tīkliem un par Regulas (EK) Nr. 1775/2005 atcelšanu (turpmāk – Regula Nr.715/2009), Komisijas Regulas (ES) 2017/459 (2017.gada 16.marts), ar ko izveido gāzes pārvades sistēmu jaudas piešķiršanas mehānismu tīkla kodeksu un atceļ Regulu (ES) Nr. 984/2013 (turpmāk – Regula Nr.2017/459) 6.panta pirmajai daļai, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/73/EK (2009.gada 13.jūlijs) par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/55/EK atcelšanu (turpmāk – Direktīva Nr.2009/73/EK) 13.pantam.

[15] Enerģētikas likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka sistēmas operatoram tā licences darbības zonā un licencē noteiktajā termiņā ir pastāvīgas saistības nodrošināt sistēmas lietotājiem un pretendentiem pieeju enerģijas pārvades vai sadales sistēmām, dabasgāzes krātuvei vai sašķidrinātās dabasgāzes iekārtām. Šīs saistības sistēmas operators pilda

atbilstoši tehnisko noteikumu un drošības prasībām. Šīs daļas izpratnē ar drošību saprot enerģijas piegādes drošumu un tehnisko drošību.

Enerģētikas likuma 15.panta sestā daļa paredz, ka sistēmas operators ir atbildīgs par enerģijas pārvades vai sadales sistēmas vai sašķidrinātās dabasgāzes sistēmas, vai dabasgāzes krātuves darbību, apkalpošanu un drošumu, sistēmas vadību un attīstību licences darbības zonā, savienojumu ar citām sistēmām, kā arī par sistēmas ilglaicīgu spēju nodrošināt enerģijas pārvadi vai pārveidi, vai sadali vai dabasgāzes uzglabāšanu atbilstoši pieprasījumam.

Enerģētikas likuma 112.pants nosaka vienotā dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operatora papildus pienākumus, citastarp, nodrošināt dabasgāzes pārvades sistēmas drošu, efektīvu un saimnieciski izdevīgu darbību, tās tehnisko ekspluatāciju un attīstību (1.punkts); nodrošināt dabasgāzes piegādi sadales sistēmai atbilstoši dabasgāzes sadales sistēmas operatoru pamatotam pieprasījumam (2.punkts); nodrošināt dabasgāzes plūsmu vadību dabasgāzes pārvades sistēmā atbilstoši sistēmas tehniskajām iespējām un saskaņā ar diskrimināciju nepieļaujošiem nosacījumiem dabasgāzes saņemšanai no ārvalstīm un aizvadīšanai uz ārvalstīm (3.punkts); nodrošināt Inčukalna pazemes gāzes krātuves darbību, tehnisko ekspluatāciju un attīstību, lai sniegtu dabasgāzes krātuves pakalpojumus (4.punkts); uzglabāt atsevišķiem enerģijas lietotājiem piederošu dabasgāzes rezervi par šo lietotāju līdzekļiem, ja to pieļauj Inčukalna pazemes gāzes krātuves tehniskās iespējas (5.punkts); nodrošināt sistēmas lietotāju vai atsevišķu kategoriju sistēmu lietotāju nediskriminējošas procedūras un darbības (6.punkts); nodrošināt pietiekamas pārrobežu pārvades jaudas, lai integrētos Eiropas dabasgāzes pārvades sistēmas infrastruktūrā, izpildot visas ekonomiski pamatotās un tehniski īstenojamās prasības, kas attiecas uz sistēmas jaudu piegādes drošumu (9.punkts); ievērot pārredzamu un nediskriminējošu tirgus procedūru, iepērkot dabasgāzi savu funkciju veikšanai (12.punkts); īstenot dabasgāzes pārvades sistēmas operatoru sadarbību Eiropas un reģionālā līmenī (13.punkts); organizēt avāriju lokalizāciju un likvidāciju dabasgāzes pārvades sistēmā un Inčukalna pazemes gāzes krātuvē, kā arī veikt preventīvas darbības (14.punkts).

No Regulas Nr.715/2009 2.panta 1.punkta izriet nepieciešamība nodrošināt sistēmas viengabalainību - jebkuru stāvokli pārvades sistēmā, arī vajadzīgās pārvades iekārtās, kurā dabasgāzes spiediens un kvalitāte ir pārvades sistēmas operatora noteiktajās minimālajās un maksimālajās robežās, garantējot dabasgāzes pārvadi tehniskā ziņā.

Regulas Nr.2017/459 6.panta pirmā daļa noteic, ka tīkla lietotājiem dara pieejamu maksimālo tehnisko jaudu, ņemot vērā sistēmas integritāti, drošību un efektīvu tīkla darbību.

Direktīvas Nr.2009/73/EK 13.panta 1.punkta „a" apakšpunkts paredz, ka pārvades sistēmas, uzglabāšanas objekta un/vai šķidrinātas dabasgāzes sistēmas operators, lai nodrošinātu atvērtu tirgu, attiecīgos saimnieciskos apstākļos vada, uztur un attīsta drošus, stabilus un efektīvus gāzes pārvades, uzglabāšanas un/vai šķidrinātas dabasgāzes objektus, pienācīgi ņemot vērā vides aizsardzības prasības, un nodrošina pietiekamus līdzekļus pakalpojumu saistību izpildei.

Pieteicējas norādītās tiesību normas noteic vispārīgos sistēmas operatora pienākumus, bet nenosaka tarifu veidošanas principus, attiecīgi no tām neizriet pamatojums piemērot atkāpi no tarifu noteikšanas vispārējā principa, ka tarifu aprēķina atbilstoši prognozētajām izmaksām. Līdz ar to nav pamata atzīt, ka Metodikas 74.[1] punkts, kas paplašina to gadījumu uzskaitījumu, kad izmaksas ir atgūstamas nākamajā tarifu pārskata ciklā, ir pretrunā augstāka juridiskā spēka tiesību normām.

[16] Pieteicēja uzsver, ka pēc dabasgāzes tirgus atvēršanas 2017.gada 3.aprīlī tai bija no normatīvajiem aktiem izrietošs pienākums nodrošināt sistēmas drošību un stabilitāti *ārkārtas apstākļos*, kas nav kvalificējami kā enerģētiskā krīze, bet tomēr ir ārpus pārvades sistēmas operatora ierastās darbības.

No pieteicējas paskaidrojumiem izriet, ka izmaksas palielinājās objektīvu iemeslu dēļ – izsoles rīkošana bija nepieciešama, lai neiestātos enerģētiskā krīze, tas bija vienīgais veids, kā pieteicēja varēja nodrošināt nepieciešamo aktīvās dabasgāzes daudzumu, kuram ir jāatrodas krātuvē noteiktu laika periodu. Tarifu projekta iesniegšanas brīdī pieteicējai nebija un nevarēja būt zināms nepieciešamais izdevumu apmērs, lai nodrošinātu operatora pienākumu pilnīgu izpildi pēc gāzes tirgus atvēršanas.

Faktiski lietā ir strīds, pirmkārt, par dabasgāzes apjomu, kam jāatrodas krātuvē, lai pieteicēja varētu pilnvērtīgi nodrošināt tai uzlikto pienākumu izpildi, otrkārt, vai pieteicēja, jau iesniedzot apstiprināšanai 2017./2018.gada tarifu projektu, nevarēja paredzēt, ka attiecīgo krājumu esību nespēs nodrošināt bez izsoles, attiecīgi, nevarēja prognozēt attiecīgos izdevumus.

[17] Pieteicēja savā pieteikumā norāda, ka, vadoties no vēsturiskajiem pieprasījuma datiem, kā arī Eiropas Komisijas apvienotā izpētes centra 2016.gada pētījuma par apvienoto Igaunijas, Somijas, Latvijas un Lietuvas gāzes sistēmas risku novērtējuma (*Joint Researcg Center, Joint Risk Assessment of the Gas Systen of Estonia, Finland, Latvia and Lithuania*), aktīvās dabasgāzes daudzums krātuvē, kas nepieciešams apkures sezonas sākumā, lai spētu nodrošināt attiecīgo mēnešu dienas patēriņa maksimumiem atbilstošas ieejas jaudas pārvades sistēmas starpsavienojumā ar krātuvi, ir 700 milj. m^3. 1.janvārī aktīvās dabasgāzes daudzumam krātuvē vajadzētu būt vismaz 500 milj. m^3, bet marta sākumā ne mazāk par 300 milj. m^3.

Pieteicēja uzsver, ka nevarēja pietiekamā detalizācijas un prognozēšanas pakāpē prognozēt atvērtā gāzes tirgus dalībnieku rīcību. Ņemot vērā, ka līdz pat 2017.gada jūnijam pieteicēja nebija saņēmusi nevienu krātuves jaudas pieprasījumu 2017./2018.gada krātuves ciklam, tā secināja, ka 2017./2018.gada apkures sezonā krātuvē uzglabātās aktīvās dabasgāzes apjoms nesasniegs 700 milj. m^3, tādēļ kā tehniski un ekonomiski pamatotākais risinājums nepieciešamās ieejas

jaudas pārvades sistēmas starpsavienojumā ar krātuvi nodrošināšanai tika atzīta izsole. 2017.gada jūlijā tika rīkota izsole par dabasgāzes pieejamības nodrošināšanu šādos termiņos un apjomos: 1) no iesūknēšanas sezonas beigām līdz 2017.gada 31.oktobrim – 1 150 000 MWh; 2) no iesūknēšanas sezonas beigām līdz 2017.gada 30.novembrim – 1 150 000 MWh; 3) no iesūknēšanas sezonas beigām līdz 2017.gada 31.decembrim – 1 150 000 MWh; 4) no iesūknēšanas sezonas beigām līdz 2018.gada 31.janvārim – 1 150 000 MWh; 5) no iesūknēšanas sezonas beigām līdz 2018.gada 28.februārim – 3 450 000 MWh. Citiem tehniskajiem risinājumiem atbilstoši ieejas jaudas nodrošināšanai pastāvēja tehniski un praktiski ierobežojumi, turklāt izsoles procedūras priekšrocība ir konkurence starp potenciālajiem dalībniekiem, kas ļauj būtiski samazināt izsoles izmaksas.

Apgabaltiesas ieskatā ir jānošķir attiecīgā izmaksu posteņa (ar dabasgāzes iegādi saistītie izdevumi) prognozējamība un attiecīgo izdevumu konkrētā apmēra prognozējamība. Regulators pamatoti norāda, ka precīzi prognozēt izsoles iznākumu un izmaksas pirms pašas izsoles norises nav iespējams, taču tas pats par sevi nenozīmē, ka tarifu aprēķinā nevar tikt iekļautas prognozētās izmaksas, kas vēlāk var pilnībā nesakrist ar prognozētajām.

[18] Lai piemērotu Metodikas 35.4.punkta normu, pieteicējai konkrētajā gadījumā bija jāspēj pamatot, ka konkrētajos apstākļos attiecīgās izmaksas nebija prognozējamas.

Dabasgāzes tirgus atvēršana pati par sevi nav uzskatāma par šādu ārkārtas apstākli, jo jau 2016.gada 11. februārī apstiprinot grozījumus Enerģētikas likumā, likumdevējs noteicis, ka 2017.gada 3.aprīlī dabasgāzes tirgus Latvijā tiek pilnībā atvērts visiem lietotājiem, dabasgāzes tirgū nodrošinot brīvu konkurenci, piegāžu drošību un enerģētiskās neatkarības stiprināšanu Latvijā.

Turklāt jāņem vērā, ka pieteicējai licence attiecīgās darbības veikšanai izdota jau 2017.gada 5.janvārī.

Tātad, iepriekš zinot par dabasgāzes tirgus atvēršanu un tiesiski darbojoties attiecīgajā jomā, pieteicēja jau pirms 2017./2018.gada tarifa apstiprināšanas (pirms 2017.gada 30.maija) varēja plānot savu turpmāko rīcību.

Turklāt lietā esošie pierādījumi apliecina, ka pieteicēja savu darbību arī attiecīgi plānoja. 2017.gada 23.martā notika tikšanās starp regulatora un pieteicējas pārstāvjiem, kurā pieteicējas pārstāvis iesniedza regulatoram un prezentēja izdales materiālu par dabasgāzes krātuves finansēšanas modeli (*lietas 2.sējuma 140.-147.lapa*), kurā norādīts – „lai nodrošinātu, ka krātuvē ir pieejams drošai apgādei nepieciešamais apjoms, pārvades operators saskaņā ar spēkā esošajiem tarifiem un krātuves lietošanas noteikumiem iegādājas 700 milj. m^3 krātuves jaudu", „operators organizē tirgotājiem izsoli par gāzes iesūknēšanu rezervētajā jaudā, paredzot izsolē tehniskus izņemšanas ierobežojumus: apjoms paredzēts nepārtrauktu piegāžu nodrošināšanai Latvijas tirgum; izņemšanas sezonas sākumā iesūknētās dabasgāzes apjomam krātuvē jābūt 700 milj. m^3; 1.janvārī krātuvē ir jābūt ne mazāk kā 500 milj. m^3 dabasgāzes (nodrošināmais patēriņš 12 milj. m^3/dn; 1.martā – ne mazāk kā 300 milj. m^3 dabasgāzes (nodrošināmais patēriņš – 8,4 milj. m^3/dn; tirgotājam ir finansiāli jāgarantē nolīgtā apjoma iesūknēšanu/nodrošināšanu krātuvē". „Ieguvums – 700 milj. m^3 krātuves jaudas tirgotāju vietā rezervē sistēmas operators, kas ļauj tirgotājiem samazināt izmaksas par krātuves izmantošanu. Pārējo krātuves apjomu 1,6 miljardi. m^3 jebkurš tirgotājs var brīvi iegādāties bez izņemšanas". Izdarīts apkopojošs secinājums „Conexus rezervē 700 milj. m^3, izmaksas iekļauj pārvades tarifā. Pārējiem tirgotājiem pieejami 1,6 miljardi m^3, tarifi nemainās" (*prezentācijas 13.lapa*). Vēl vairāk – pieteicēja norādījusi: „līdz 10.aprīlim iesniedzam jaunu pārvades tarifu projektu, kas atšķiras ar kopējo drošības izmaksu iekļaušanu 700*15,85=11 088 tūkst. *euro* apmērā. Izmaksas balstās uz spēkā esošo uzglabāšanas tarifu un apjomu 700 milj. m^3. Lai nodrošinātu 2017./2018.gada ziemu, izmaiņām pārvades tarifā būtu vēlākais jāstājas spēkā 1.augustā – lai paspētu iesūknēt gāzi" (*prezentācijas 15.lapa*). Turklāt kā iespējamais risinājums piedāvāts „izmaksas par iegādāto krātuves jaudu (vietu krājumā) saskaņā ar spēkā esošiem tarifiem (15,84 *euro*/tūkst. m^3) iekļaut pārvades tarifos (*prezentācijas 11.lapa*).

Tātad ir acīmredzams, ka pieteicējai jau pirms 2017./2018.gada tarifa apstiprināšanas bija zināms gan drošai apgādei nepieciešamais apjoms, gan tā iegūšanas metode (izsole), gan iespējamās izmaksas, gan nepieciešamība attiecīgās prognozētās izmaksas iekļaut 2017./2018.gada tarifā. Līdz ar to nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka attiecīgās izmaksas nebija prognozējamas. Ja reiz attiecīgās izmaksas bija prognozējamas, bet pieteicēja nerīkojās normatīvajos aktos paredzētajā veidā, proti, neiekļāva attiecīgās izmaksas 2017./2018.gada tarifa projektā, nav pamata uzskatīt, ka bija iestājušies ārkārtas (no pieteicējas rīcības neatkarīgi) apstākļi, kas ļauj atkāpties no vispārējā tarifu veidošanas principa, bet izmaksas saistībā ar 2017.gada izsoli iekļaut nākamā perioda tarifā.

[19] No regulatora paskaidrojumiem izriet, ka tas principā atzīst, ka 2017.gads bija pirmais pēc dabasgāzes tirgus atvēršanas, tādēļ pieteicēja, iespējams, tiešām nevarēja pilnībā prognozēt dabasgāzes tirgotāju rīcību attiecībā uz to, kā tie izvēlēsies izmantot dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu.

Tomēr regulators uzsver, ka pieteicējai bija rūpīgi jāizvērtē, kāds ir minimālais nepieciešamais dabas gāzes daudzums. Regulators ir noteicis citu dabasgāzes apjomu, kas bija nepieciešams pārvades sistēmas starpsavienojumā ar Inčukalna pazemes gāzes krātuvi - 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3), proti ņēmis vērā noteikumu Nr.312 $12.^1$ punktā (*redakcijā, kas spēkā no 2018.gada 25.maija*) norādīto dabasgāzes daudzumu. Faktiski tieši attiecīgā regulējuma izmaiņas (un nevis dabasgāzes tirgus atvēršanu kopumā) un ar to saistītos pienākumus regulators ir atzinis par tādu apstākli, ko pieteicēja nevarēja prognozēt.

[20] Saistībā ar noteikumu Nr.312 attiecināmību uz konkrēto gadījumu apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

[20.1] Ar 2017.gada 23.marta grozījumiem Nr.189 noteikumos Nr.312 (*stājās spēkā 2017.gada 6.aprīlī*) dabasgāzes rezervju nodrošināšana un uzglabāšana aizsargāto lietotāju apgādei uzdota dabasgāzes pārvades sistēmas operatoram.

Ar minētajiem grozījumiem ir noteikts, ka pasākumus elektroenerģijas un dabasgāzes apgādes ierobežošanai vai pārtraukšanai veic licencēts dabasgāzes un elektroenerģijas sadales sistēmas operators tā licences darbības zonā (12.punkts).

Enerģētiskās krīzes laikā, ja traucēta dabasgāzes piegāde, dabasgāzi no dabasgāzes drošības rezerves, kas *nodrošināta piegādes standarta apjomā*, ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr.994/2010 (2010.gada 20.oktobris) par gāzes piegādes drošības aizsardzības pasākumiem un Padomes Direktīvas 2004/67/EK atcelšanu (turpmāk – Regula Nr.994/2010), pārvades sistēmas operators izmanto nodrošināmo lietotāju apgādei (34.^{1}punkts). Rezerve tiek uzglabāta Inčukalna pazemes gāzes krātuvē (34.^{3}punkts).

Noteikumu Nr.312 34.^{4} punkts noteic, ka dabasgāzes pārvades sistēmas operators: 34.^{4} 1. nodrošina rezervi un tās uzglabāšanu; 34.^{4} 2. informē dabasgāzes uzglabāšanas sistēmas operatoru par rezerves apjomu un vienojas par rezerves iesūknēšanas laiku; 34.^{4} 3. rezerves nodrošināšanai nepieciešamās tehnoloģiski un ekonomiski pamatotās izmaksas ietver dabasgāzes pārvades sistēmas attiecināmajās izmaksās; 34.^{4} 4. laikus rezervē uzglabāšanas un pārvades sistēmas jaudu, ko izmanto enerģētikas krīzes laikā, ja traucēta dabasgāzes piegāde.

Noteikumu 37.punkts paredz, ka dabasgāzes pārvades sistēmas operators šo noteikumu 34.^{4} 1.apakšpunktā minēto rezervi un tās uzglabāšanu nodrošina ar 2017.gada 1.oktobri.

Noteikumu Nr.312 34.^{5} punkts noteic, ka pēc Ministru kabineta lēmuma pieņemšanas par rezerves izmantošanu dabasgāzes pārvades sistēmas operators, izmantojot šo noteikumu 34.^{4} 4.apakšpunktā minēto jaudu, saskaņā ar dabasgāzes pārvades sistēmas lietošanas noteikumiem pievada rezervi dabasgāzes sadales sistēmas operatoram; savukārt dabasgāzes sadales sistēmas operators nodrošina no dabasgāzes pārvades sistēmas operatora saņemtās rezerves piegādi nodrošināmiem lietotājiem.

Nodrošināmo lietotāju grupas enerģētiskās krīzes laikā traucētas dabasgāzes piegādes situācijā regulētas noteikumu Nr.312 4.^{1}punktā.

Attiecībā uz piegādes standartu Regulas Nr.994/2010 8.panta 1.punkts paredz, ka kompetentā iestāde pieprasa, lai dabasgāzes uzņēmumi, ko tā nosaka, veiktu pasākumus nolūkā nodrošināt gāzes piegādi dalībvalsts aizsargātajiem patērētājiem šādos gadījumos: a) galējas temperatūras septiņu dienu aukstākajā periodā, ko statistiski novēro reizi 20 gados; b) kad ārkārtīgi liels gāzes pieprasījums ilgst vismaz 30 dienas, ko statistiski novēro reizi 20 gados; un c) uz vismaz 30 dienām, ja vienotas lielākās gāzes piegādes infrastruktūras traucējumi rodas vidējos ziemas apstākļos.

2017.gada noteikumu anotācijā norādīts, ka dabasgāzes drošības rezerve tiek veidota, lai, ievērojot Regulu Nr.994/2010, enerģētiskās krīzes laikā traucētas dabasgāzes piegādes gadījumā tā tiktu izmantota nodrošināmo lietotāju apgādei ar dabasgāzi.

Skatoties pēc Latvijas 2015.gada dabasgāzes patēriņa (1318 milj. m^3), dabasgāzes daudzums, kas būtu nepieciešams nodrošināmo lietotāju apgādei veselu gadu, ir aptuveni 245 milj. m^3. Vienlaikus jāņem vērā, ka Inčukalna pazemes gāzes krātuvē dabasgāzes uzkrāšana ir sezonāla. Pamatojoties uz regulā iekļautajām prasībām (6.pants), nepieciešams nodrošināt, ka nodrošināmiem lietotājiem tiek nodrošināta gāzes apgāde pie jebkādiem nosacījumiem.

Atbilstoši 2017.gadā veiktā Eiropas Komisijas Apvienotā izpētes centra (*Joint Research Center)* pētījuma rezultātiem, balstoties uz riska novērtējumiem (izvērtēti kopumā 12 dažādi risku scenāriji), ir izsecināts, ka divu nedēļu laikā ir iespējams novērst jebkuru gāzes apgādes traucējumu Baltijas reģionā, izmantojot alternatīvus gāzes apgādes ceļus vai novēršot tehnisko problēmu. Gadījumā, ja sakrīt vairāki apstākļi, piemēram, nenotiek komerciālās plūsmas no Krievijas (visās Baltijas valstīs vienlaikus) un nedarbojas cita jebkura infrastruktūras vienība (Klaipēdas sašķidrinātās gāzes terminālis, kāda no gāzes mērīšanas stacijām, Inčukalna pazemes gāzes krātuve u.tml.), piegādes problēmu var atrisināt divu nedēļu laikā. Pie sliktākā scenārija, kad gāzes apgādes pārtraukums notiek tieši divās aukstākajās nedēļās gadā (kādas ir sastopamas reizi 20 gados), patēriņš nodrošināmajiem lietotājiem, piemēram, 2016.-2017.gada ziemai tika prognozēts 28,1 milj. m^3 divās nedēļās.

Izstrādājot projektu, tika salīdzināti savā starpā trīs rezerves izveidošanas modeļi. Realizējot trešo modeli, pārvades sistēmas operators nosaka rezerves apjomu, vadoties no nodrošināmo lietotāju patēriņa prognozēm, gāzes lietošanas sezonas, cauruļvadu sistēmā pieejamās gāzes u.c. iespējamiem faktoriem. Pārvades sistēmas operators, izvērtējot ekonomiski efektīvāko risinājumu, veido rezervi pats vai iegādājas šādu pakalpojumu no gāzes tirgotāja, ievērojot normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz iepirkumu procesu. Ar rezerves iegādi saistīto izmaksu atgūšanu būtu iespējams pārdalīt uz vairākiem gadiem, tādējādi mazinot iespējamo negatīvo ietekmi uz pārvades tarifu. Tādējādi modelis, kad pārvades sistēmas operators veic rezerves nodrošināšanu un uzglabāšanu, būtu vieglāk pārredzams un administrējams salīdzinoši ar potenciālo dabasgāzes tirgotāju uzraudzību rezerves nodrošināšanas kontekstā, kā arī valsts iesaistes scenārijā. Krīzes gadījumā pārvades sistēmas operators saskaņā ar dabasgāzes pārvades sistēmas lietošanas noteikumiem pievadīs rezervi dabasgāzes sadales sistēmas operatoram, kurš nodrošinās rezerves piegādi mājsaimniecībām, skolām, pirmsskolas izglītības iestādēm, slimnīcām, valsts un pašvaldību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas

institūcijām, krīzes centriem, sociālās rehabilitācijas institūcijas personām, avārijas dienestiem, telekomunikāciju mezgliem, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestam, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam, Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, Valsts policijai, Valsts robežsardzei, valsts drošības iestādēm, ūdensapgādes un kanalizācijas stacijām, brīvības atņemšanas iestādēm, mobilizējamiem civilās aizsardzības formējumiem (*sk. http://tap.mk.gov.lv/ doc/2005/ EMAnot_120411_LietoRez.977.doc*).

[20.2] Tātad pieteicējai kā dabasgāzes pārvades sistēmas operatoram sakarā ar normatīvo aktu izmaiņām, kas stājās spēkā 2017.gada 6.aprīlī, no 2017.gada 1.oktobra bija pienākums nodrošināt dabasgāzes drošības rezerves esību un uzglabāšanu Inčukalna pazemes gāzes krātuvē. Rezerves nodrošināšanai nepieciešamās tehnoloģiski un ekonomiski pamatotās izmaksas bija ietveramas dabasgāzes pārvades sistēmas attiecināmajās izmaksās. Rezerves apjoms netika normatīvi noteikts, likumdevējs paredzēja, ka rezerves apjomu nosaka pārvades sistēmas operators, vadoties no nodrošināmo lietotāju patēriņa prognozēm, gāzes lietošanas sezonas, cauruļvadu sistēmā pieejamās gāzes u.c. iespējamiem faktoriem. Likumdevējs arī paredzēja, ka ar rezerves iegādi saistīto izmaksu atgūšanu būtu iespējams pārdalīt uz vairākiem gadiem, tādējādi mazinot iespējamo negatīvo ietekmi uz pārvades tarifu. Tomēr pārvades sistēmas operators, ciktāl iepirkuma rīkošanu pamato ar attiecīgo pienākumu, nevar attiecināmajās izmaksās ietvert jebkādu iegādātās dabasgāzes daudzumu, bet tikai krīzes situācijai nepieciešamo rezervi nodrošināta piegādes standarta apjomā.

[20.3] Minimālais rezerves apjoms ir noteikts vēlāk, ar 2018.gada 8.maija grozījumiem Nr.272 noteikumos Nr.312 (*stājās spēkā 2018.gada 25.maijā*).

Noteikumi tika papildināti ar normu, kas paredz, ka, lai enerģētiskās krīzes laikā nodrošinātu diennaktī nepieciešamo jaudu dabasgāzes izņemšanai no Inčukalna pazemes gāzes krātuves, vienotā dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operatora pienākums ir nodrošināt, ka laikposmā no konkrētā krātuves cikla dabasgāzes iesūknēšanas sezonas beigām līdz nākamā gada 1.martam Inčukalna pazemes gāzes krātuvē atrodas aktīvās dabasgāzes daudzums, kas nav mazāks par 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3) un ir paredzēts Latvijas dabasgāzes apgādes nodrošināšanai (12.^{1}punkts). Nepieciešamās tehnoloģiski un ekonomiski pamatotās izmaksas, kas saistītas ar šo noteikumu 12.^{1} punktā noteikto pienākumu izpildi, vienotais dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators ietver dabasgāzes pārvades sistēmas attiecināmajās izmaksās (12.^{2} punkts). Šo noteikumu 12.^{1}punktā minētā apjoma nodrošināšanas modeli vienotais dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators katru gadu saskaņo ar Ekonomikas ministriju un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisiju. (12.^{3} punkts).

Savukārt noteikumu 34.^{1}punktā tika ietverta atsauce uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2017.gada 25.oktobra Regulu (ES) 2017/1938 par gāzes piegādes drošības aizsardzības pasākumiem un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr.994/2010 (turpmāk – Regula Nr.2017/1938).

Attiecībā par gāzes piegādes standartu Regulas Nr.2017/1938 6.panta 1.punkts paredz Regulas Nr.994/2010 8.panta 1.punktam identiskus noteikumus.

2018.gada noteikumu anotācijā norādīts, ka projekts ir izstrādāts ar mērķi nodrošināt dabasgāzes apjoma uzglabāšanu Inčukalna pazemes gāzes krātuvē, lai nodrošinātu nepieciešamo izņemšanas jaudu diennaktī no krātuves izsludinātās enerģētiskās krīzes laikā (tehniski nodrošināts nepieciešamais spiediens dabasgāzes izņemšanai no krātuves). Uzglabājamais dabasgāzes apjoms noteikts, izejot no Eiropas Komisijas pētījumu centra *Joint Research Center* 2016.gadā veiktā pētījuma *Joint Risk Assessment of the Gas System of Estonia, Finland, Latvia and Lithuania* un izvēloties scenāriju par neprognozētu spelgoni martā vienas nedēļas laikā, kad Latvijas vidējais patēriņš ir 87,23 MWh (8,2 miljoni kubikmetru) dabasgāzes dienā jeb 610,63 MWh nedēļā (57,4 milj. m^3; pētījuma 8.lpp), kā arī ņemot vērā minimāli nepieciešamo dabasgāzes apjomu Inčukalna pazemes gāzes krātuvē, lai nodrošinātu vajadzīgo spiedienu šāda apjoma izņemšanai dienā (atbilstoši grafikam „*Gas extraction from Inčukalns underground gas storage"* pētījuma 11.lpp. – krātuvē jābūt vismaz 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3) aktīvās gāzes; 1.pielikums).

Likumdevējs apzinājis, ka pašlaik spēkā esošo noteikumu redakcija nosaka vienotā dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operatora atbildību tikai par dabasgāzes drošības rezervju uzglabāšanu nodrošināmo lietotāju apgādei, tādējādi pastāv risks saskarties ar būtisku dabasgāzes deficītu iespējamu apgādes krīžu gadījumā apkures sezonas laikā. Noteikumu papildināšana ar normām par nepieciešamo dabasgāzes daudzumu, kuram ir jāatrodas krātuvē noteiktu laika periodu, ļaus samazināt ar dabasgāzes apgādi saistītos riskus un novērst situāciju, kad apkures sezonas noslēguma periodā, marta mēnesī, krātuvē var nebūt saglabājies pietiekams dabasgāzes krājumu apjoms un ar to saistītais krātuves darba spiediens, kas nepieciešams Latvijas dabasgāzes patēriņa nodrošināšanai atbilstoši teorētiski iespējamajam maksimāli pieprasītajam apjomam. Obligāti uzglabājamā aktīvā dabasgāzes daudzuma iesūknēšanu krātuvē nodrošina vienotais dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators AS „Conexus Baltic Grid" ar ekonomiski pamatotiem un tirgus principos balstītiem mehānismiem, ieskaitot izsoles par dabasgāzes nodrošināšanu pārvades sistēmas starpsavienojumā ar Inčukalna pazemes gāzes krātuvi, kas nodrošina atbilstošu spiedienu krātuvē un attiecīgi tehnisko ieejas jaudu pārvades sistēmas starpsavienojumā ar krātuvi.

Vienotais pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators pirms izsoles veic noteikumu 12.^{1} punktā minētā apjoma nodrošināšanas ekonomiskā modeļa saskaņojumu ar Ekonomikas ministriju un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisiju.

Krātuves minimālais dabasgāzes nodrošinājums nepieciešams, lai dabasgāzes tirgus dalībniekiem atbilstoši krātuves un dabasgāzes pārvades cauruļvadu tehniskajām iespējām un infrastruktūras darba režīmiem nodrošinātu iespēju savlaicīgi un

atbilstošā daudzumā saņemt pieprasīto dabasgāzes apjomu.

Iespējamiem iepirkumiem un/vai izsolēm par nepieciešamā minimālā dabasgāzes apjoma nodrošināšanu krātuvē ir jānoslēdzas līdz attiecīgā gada iesūknēšanas sezonas sākumam. Izsoles konkrēts datums tiek publicēts vienotā dabasgāzes pārvades sistēmas un uzglabāšanas operatora mājas lapā (*sk. http://tap.mk.gov.lv/doc/2018_05/EMAnot_260418_312NOT.848.docx*).

[20.4] Tātad 2018.gada noteikumu grozījumos veiktais aprēķins vienīgi papildina aprēķinu, kas veikts, jau pieņemot 2017.gada grozījumus. Sākotnēji, vadoties no 2015.gada Latvijas dabasgāzes patēriņa 1318 milj. m^3 (ņemot vērā arī 2014.gada patēriņu 1294 milj. m^3), secināts, ka nodrošināmo lietotāju apgādei gadā nepieciešami 245 milj. m^3 dabasgāzes. Vēlāk atzīts, ka papildus Latvijas vidējam patēriņam (8,2 milj. m^3 dabasgāzes dienā jeb 57,4 milj. m^3 nedēļā) aprēķinos ir ņemams vērā arī minimāli nepieciešamais dabasgāzes apjoms, lai nodrošinātu vajadzīgo spiedienu attiecīgā apjoma izņemšanai dienā – attiecīgi aprēķināts, ka Inčukalna pazemes gāzes krātuvē jābūt vismaz 300 milj. m^3 (3160 tūkst. MWh) aktīvās gāzes.

Attiecīgo dabasgāzes apjomu vienotajam dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operatoram uzdots nodrošināt, paredzot, ka tehnoloģiski un ekonomiski pamatotās izmaksas, kas saistītas ar minētā pienākuma izpildi, vienotais dabasgāzes pārvades un uzglabāšanas sistēmas operators ietver dabasgāzes pārvades sistēmas attiecināmajās izmaksās. Šāds nodrošināmais apjoms palicis nemainīgs arī uz šo brīdi.

Atbilstoši tam arī Metodika 2018.gada 11.jūnijā tika papildināta ar 30.^{1} punktu, kas paredz, ka dabasgāzes apgādes nodrošināšanas izmaksas, kas ir nepieciešamas, lai sistēmas operators izpildītu Ministru kabineta noteikumos noteikto pienākumu nodrošināt enerģētiskās krīzes laikā nepieciešamo dabasgāzes izņemšanas jaudu no Inčukalna pazemes gāzes krātuves, tarifu projektā iekļauj atbilstoši iepriekšējā kalendārā gada faktiskajai vērtībai. Savukārt Metodikas 66.punkts tika izteikts redakcijā, kas paredz, ka sistēmas operators līdz katra gada 1.februārim, bet, ja regulators ir pieņēmis lēmumu par tarifu pārskata cikla pagarināšanu, līdz attiecīgā gada 1.februārim, rakstveidā un elektroniskā formā iesniedz regulatoram izvērtēšanai: tarifu projektu un tiem atbilstošās izmaksas 12 mēnešu periodam, sākot no dienas, kad plānots uzsākt piemērot aprēķinātos tarifus, kopā ar minēto izmaksu pamatojumu. Kopā ar tarifu projektu sistēmas operators iesniedz tarifu aprēķina projektā minēto tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu un minētās izmaksas pamatojošos dokumentus saskaņā ar regulatora noteikumiem par tarifus veidojošo izmaksu pamatojumu (66.1.apakšpunkts); informāciju par tarifu pārskata ciklā plānotajiem jaudas rezervēšanas pakalpojuma nepieciešamiem ieņēmumiem (66.2.apakšpunkts); informāciju par iepriekšējā kalendārā gada ieņēmumiem no jaudas rezervēšanas pakalpojuma un kopējām faktiskām pārvades sistēmas jaudas rezervēšanas pakalpojuma izmaksām (66.3.apakšpunkts).

Savukārt Metodikas 74.^{1}punktā tika paredzēts izņēmums attiecībā uz pieteicējas konkrēto dabasgāzes iepirkumu apstākļos, kad sakarā ar normatīvo aktu regulējuma izmaiņām pieteicējai vēl nebija pilnībā zināmas attiecīgās prasības.

Minētās tiesību normas nav uzskatāmas par tiesības ierobežojošām, kā to uzskata pieteicēja – tās Metodikā tika iekļautas, ņemot vērā aktuālo regulējumu enerģētiskās krīzes rezerves krājumu veidošanas gadījumā.

[20.5] Atbilstoši Enerģētikas likuma 59.pantam enerģētiskā krīze ir likumā noteiktajā kārtībā izsludināti periodi, kad enerģijas vai kurināmā piegāde energoapgādes komersantiem vai enerģijas lietotājiem ir apdraudēta vai traucēta tādā apjomā, ka šo apdraudējumu vai traucējumus energoapgādes komersanti nespēj laikus prognozēt un novērst ar saimnieciskās darbības metodēm

Līdz ar to ir pamatots pieteicējas arguments, ka noteikumi Nr.312 ir attiecināmi uz specifisku situāciju un ir vērsti uz to, lai enerģētiskās krīzes laikā traucētas dabasgāzes piegādes gadījumā tiktu veidota minimāli nepieciešamā rezerve nodrošināmo lietotāju apgādei ar dabasgāzi.

Savukārt pieteicēja tarifu pamatojumā norādījusi uz citu situāciju – pārvades sistēmas operatora pienākumu nodrošināt pārvades sistēmas viengabalainību, drošu, efektīvu un ilgtspējīgu darbību, maksimālu tehnisko jaudu pieejamību un kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu pārvades sistēmas lietotāju pieprasītajā apjomā. Citiem vārdiem, nodrošināt tādu darbību, lai krīzes situācija neiestātos.

Taču, kā jau apgabaltiesa atzina, attiecībā uz pārvades sistēmas operatora vispārējiem pienākumiem attiecīgi izņēmuma apstākļi konkrētajā gadījumā nav konstatējami.

Regulatora rīcība, uz konkrēto situāciju attiecinot noteikumu Nr.312 regulējumu, nav nepareiza. No regulatora paskaidrojumiem izriet, ka, papildinot Metodiku ar 74.^{1}punktu, regulators ir atzinis, ka, iesniedzot 2017./2018.gada tarifu projektu, pieteicējai varēja nebūt pilnībā zināmi ar attiecīgajiem normatīvo aktu grozījumiem noteiktie pienākumi, attiecīgi – nebija iepriekš prognozējamas to izpildei nepieciešamās darbības. Secīgi tika atzīts, ka nākamā gada tarifā, neprasot papildus pamatojumu, ir ietveramas izmaksas likumdevēja atzītajā apjomā 3160 tūkst. MWh (300 milj. m^3).

Jāņem vērā, ka krīzes situācijai nepieciešamais dabasgāzes apjoms veido lielāko daļu no tā dabasgāzes apjoma, kas nepieciešams pārvades sistēmas netraucētai darbībai, tostarp, kā tas redzams no 2018.gada noteikumu anotācijas, tā aprēķinā ņemti vērā Regulas Nr.2017/1938 piegādes standarta kritēriji, tostarp, galējas temperatūras septiņu dienu aukstākajā periodā.

Regulatora darbības mērķis apstiprinot tarifus, ir līdzsvarot lietotāju intereses (kas pamatā ir saņemt kvalitatīvu pakalpojumu pēc iespējas lētāk) un sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja intereses (kas pamatā ir saimnieciskas intereses – saimnieciskās darbības attīstība un peļņas gūšana (*sk. Senāta 2016.gada 28.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-252/2016 7.punktu*). Tātad, izvērtējot sabiedriskā pakalpojuma sniedzēja tarifu aprēķinu, regulatora uzdevums, tostarp, ir aizsargāt

lietotājus, rūpējoties par to, lai tarifos netiktu iekļautas tādas izmaksas, kuras nav nepieciešamas attiecīgā pakalpojuma sniegšanai. Faktiski tādu pat principu paredz noteikumu Nr.312 12.[1]punkta norma, jo tajā, ņemot vērā, objektīvus kritērijus, ir noteikts minimāli nepieciešamais krājuma daudzums, neatņemot pakalpojuma sniedzējam tiesības nodrošināt arī lielāku uzkrājumu, vienlaikus saglabājot principu, ka šīm izmaksām jābūt nepieciešamām, tehnoloģiski un ekonomiski pamatotām.

Pieteicējas aprēķini ir veikti, ņemot vērā pamatdarbībai (maksimālās jaudas nodrošināšanai) nepieciešamo dabasgāzes apjomu (kā to definē pieteicēja – ārkārtas apstākļos, kas nav kvalificējama kā enerģētiskā krīze), kas, kā jau apgabaltiesa norādīja, konkrētajā gadījumā nevar tikt ņemti vērā, nosakot nākamā perioda tarifus. Līdz ar to tie nepierāda, ka enerģētiskās krīzes apstākļos nodrošināmajai dabasgāzes rezervei attiecīgajā periodā bija jābūt lielākai.

[21] Ievērojot minēto, apgabaltiesa secina, ka, ņemot vērā, ka pieteicējai jau pirms 2017./2018.gada tarifa apstiprināšanas bija zināms drošai apgādei nepieciešamais dabasgāzes apjoms un prognozējamās izmaksas, bet pieteicēja prognozētās izmaksas neiekļāva 2017./2018.gada tarifa projektā, nav pamata visas izmaksas saistībā ar 2017.gada izsoli iekļaut 2018./2019.gada un 2019./2020.gada tarifā. Tāpat pieteicēja nav pierādījusi, ka izmaksas saistībā ar 2017.gada izsoli, kas pārsniedz 300 milj. m^3 (3160 tūkst. MWh), bija nepieciešamas, tehnoloģiski un ekonomiski pamatotas noteikumu Nr.312 paredzēto pienākumu izpildei.

Līdz ar to pieteikums ir noraidāms kā nepamatots.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt AS „Conexus Baltic Grid" pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, kas paredz 2017.gada jūlijā rīkotās izsoles izmaksu atgūšanu 3 236 268,48 euro apmērā, kas atbilst izsolītajam, bet izmaksās neatzītajam dabasgāzes daudzumam 4 325 056 MWh, paredzot to atgūšanu nākamajā dabasgāzes pārvades sistēmas pakalpojumu regulatīvajā periodā, iekļaujot šīs izmaksas pieteicējas atļautajos ieņēmumos.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja A.Šteinberga

Tiesneses S.Kanenberga

I.Meldere